

بنیادگرایی و طالبانیسم: پاسخ به خلاء قدرت سیاسی

حسن یوسفی اشکوری

پژوهشگر الهیات و تاریخ اسلام

بخش زنده همراه با امکان پرسش و پاسخ

از مجموعه وینارهای انجمن آزادی اندیشه، با همکاری ایران آکادمیا

زمان: یکشنبه ۳۱ اکتبر برابر با ۹ آبان، ۷ عصر اروپای مرکزی

مکان: صفحه بخش زنده

<https://agora.iranacademia.com/live/>

بخش همزمان در یوتیوب، فیس بوک، اینستاگرام، توئیتر

@iranacademia

<https://www.youtube.com/IranAcademia>

<https://www.facebook.com/IranAcademia>

<https://twitter.com/IranAcademia>

چکیده بحث

مسلمانان پس از درگذشت نبی اسلام در مجموع با تمرکز مرجعیت سیاسی تحت عنوان «خلافت» توانسته اند وحدت سیاسی و اجتماعی خود را حفظ کنند و در سایه آن موفق شده اند تا حدود زیادی به پیشرفت فرهنگی و اقتصادی و تمدنی در شش قرن نخست برسند. اما پس از فروپاشی نظام خلافت در اواسط قرن هفتم هجری، به تدریج عثمانیان به عرصه آمده و در نهایت موفق شدند همان اقتدار متمرکز سیاسی را حتی در مقاطعی کارآمدتر احیا کنند و تا یک قرن پیش نیز این اقتدار توانست شوکت سیاسی و منافع مادی اغلب مسلمانان را در شرق و غرب عالم تأمین کند.

هرچند ایرانیان البته با توسل به نوعی شیعی گری پس از هزار سال به ظاهر راه دیگری رفتند ولی در نهایت باز به همان تمرکز سنتی اقتدار سیاسی (البته با توسل به نوعی ملت گرایی) پناه بردند از این رو همان نقش را در ایران و در جهان تشیع ایفا کردند.

اما پس از زوال عثمانیان در ۱۹۲۴ میلادی، خلاء قدرتی عظیم در میان مسلمانان (به ویژه مسلمانان سنی مذهب خاورمیانه) پدید آمده و تا کنون در طول یک قرن هنوز آن خلاء پر نشده است. از مرده ریگ عثمانی، دولت های شبه مدرن و در ظاهرا غیر مذهبی در جای جای جهان اسلام شکل گرفته اند ولی (به دلایلی) آن ها تا کنون موفق نشده اند تمرکز سیاسی لازم و مطلوب و وحدت بخش ایجاد کنند. جنبش بهار عربی به نوعی دیگر واکنشی به این ناکامی بوده است.

از این رو سازمان ها و جنبش های بزرگ و کوچک پرشماری در این صد سال به عرصه آمده و هر یک به سهم خود ولو غیر مستقیم و اعلام نشده مدعی پر کردن خلاء قدرت خلافت بوده و هستند. از جنبش احیای خلافت در شبه قاره هند و اخوان المسلمین در مصر تا اخیرا القاعده و داعش و طالبان و صدها گروه دیگر.

ضمنا پس از اشارتی به این زمینه ها، در حد امکان به طور خاص طالبان و نوع ایدئولوژی آن ها و نیز داعش معرفی شدند.